

فلسفه، اهداف و چگونگی برگزاری

جشن‌های ملی ایرانیان

سرشناسنامه: گل محمدی، حسن، ۱۳۲۹-

عنوان و پدیدآور: فلسفه، اهداف و چگونگی برگزاری جشن‌های ملی ایرانیان /

تحقیق و نگارش حسن گل محمدی.

مشخصات نشر: تهران: مهتاب، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۰۶ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۱-۰۲۹-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: جشن‌ها--ایران

رده بندی کنگره: ۳۷۴/۴۸۷۴ گک ۱۳۹۰

رده بندی دبیر: ۳۹۴/۲۶۹۵۵

شماره کتابخانه ملی: ۲۶۱۸۶۴۷

انتشارات مهتاب

فلسفه، اهداف و چگونگی برگزاری

جشن‌های ملی ایرانیان

تحقیق و نگارش حسن گل محمدی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

ناشر: مهتاب

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۱-۰۲۹-۸

مرکز پخش: تهران، خ انقلاب، خ فخررازی، کوچه فاتحی داریان، پلاک ۱

تلفن: ۶۶۴۹۱۷۴۷-۶۶۴۹۰۶۱۶ فاکس: ۶۶۴۸۷۲۱۹

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

فلسفه، اهداف و چگونگی برگزاری

جشن‌های ملی ایرانیان

تحقیق و نگارش

حسن گل محمدی

تهران - ۱۳۹۱

www.ketab.ir

این کتاب را به :

ممسر عزیزم «مینا شمس» که شریک همه

جلوه‌های زندگی من است و با شور و شوقی

وصفناشدنی جشن‌ها و آئین‌های کهن

ایرانی را برگزار می‌نماید، تقدیم می‌کنم.

«مؤلف»

www.ketab.ir

فهرست

پیشگفتار	۹
نوروز باستانی، عید همبستگی ملی	۱۳
سیزده بدر، جشن پایان نوروز	۴۱
جشن مهرگان، جشن پیروزی باستانی بر کژی و جشن شکرگزاری	۵۳
شب یلدا یا شب چله، جشن پیروزی نور بر تاریکی	۷۷
جشن سده، جشن مقاومت در برابر سرما	۱۲۱
چهارشنبه سوری، جشنی با سابقه کهن	۱۴۱
جشن‌های دوازده گانه ایرانیان	۱۶۱
پیوست‌ها:	
تولد زرتشت پیامبر بزرگ ایرانی	۱۷۷
«بهار» و «عید نوروز» در آئینه شعر فارسی	۱۷۹
منابع و مراجع	۱۹۱
فهرست اعلام (نامنامه)	۱۹۷

www.ketab.ir

پیشگفتار

انسان موجودی است دوبعدی. دارای جسم و روح. همانطوری که برای تداوم حیات جسمانی خود به غذا، لباس، مسکن و چیزهای دیگر احتیاج دارد، روح او نیز نیازهای خاص خود را می‌طلبد. یکی از نیازهای روح انسان شادی و نشاط است. شاد بودن در زندگی موجب تعالی روح، رضایت از حیات و ستایش و نیایش به درگاه پروردگار از موهبت‌هایی می‌گردد که به او عنایت کرده است.

شاد زیستن و بانشاط بودن بخشی از فرهنگ زیستی ایرانیان را از گذشته تاکنون تشکیل داده که از روح زیبا، طبع سلیم، ذوق سرشار و آموزه‌ها و باورهای اعتقادی مردم سرزمین ما سرچشمه گرفته است. امید به زندگی و شادمانی کردن از دیرباز در فرهنگ ایرانی جایگاه ویژه داشته و فراز و فرودهای تاریخی نتوانسته براین روحیه تأثیر بگذارد و حسن شاد بودن و شادمانه زیستن را از آنان بگیرد.

ایرانیان شادی و نشاط را از موهبت‌های خدایی و غم و اندوه و تیره‌دلی را از پدیده‌های اهریمنی می‌پنداشتند. در باورهای ایرانی، شب مظهر تاریکی، تباهی و وحشت بود. آنها سعی می‌کردند در شب هنگام با افروختن آتش و افزودن نور، خانه‌ها روشن باشند تا پلیدی و تباهی بدانجا

راه نیابد.

آثار باقی مانده از گذشتگان و به ویژه کتیبه‌های داریوش نشان از شادی و شادمانی ایرانیان دارد به طوری که آنها شادی را یکی از آفریده‌های خداوند می‌دانستند که به انسان‌های روی زمین ارزانی داده شده است. در یکی از این کتیبه‌ها آمده است:

«خدای بزرگ اهورامزدا که آسمان را آفرید، که این سرزمین را آفرید، که مردم را آفرید که شادی را برای مردم آفرید.»

به همین علت و براساس این‌گونه باورها، ایرانیان اقوامی بودند که به مناسبت‌های گوناگون جشن می‌گرفتند. زمینه‌های برگزاری جشن‌های آنها را باورهای اعتقادی و دینی، مناسبت‌های نجومی و گاهشماری و بعضی از رویدادهای تاریخی، اجتماعی و محلی تشکیل می‌داد. اکثر آئین‌ها و جشن‌های باقی مانده از گذشته ایرانیان مراسمی بوده از یک نیایش و شکرگزاری که برای پیروزی در یک رویداد اعتقادی، تاریخی یا رخداد طبیعی برگزار گردیده و مردم در سال‌های بعد با گردهمایی به یاد آن واقعه، موجب ماندگاری آن مراسم را فراهم ساخته‌اند. این رخدادها کم‌کم به صورت باور و آئین مختلف و اغلب توأم با انجام کارهای هنری و اجرای سرود و موسیقی و برگزاری مراسم فرهنگی و اجتماعی با شور و شادی آفرینی در شرکت کنندگان همراه گردیده است.

البته این نکته ضروری است که بدانیم در چگونگی برگزاری و اجرای مراسم جشن‌های ایرانی در طول تاریخ تغییرات و تحولات مختلفی رخ داده است. به طوری که در حال حاضر بسیاری از جشن‌های اولیه ایرانیان یا فراموش شده و یا اینکه با تغییرات عمده به اجرا درمی‌آیند. ولی آنچه که از بررسی و تعمق در جشن‌های باقی مانده ایرانیان قابل توجه و حائز

اهمیت است، فلسفه و اهدافی می‌باشد که در ماهیت و چگونگی برگزاری این مراسم وجود دارد. آشنایی و شناخت این دیدگاه‌ها می‌تواند ما را به تفکرات و اندیشه‌هایی وادارد که استفاده از آنها به زندگی امروز ما کیفیت و زیبایی خاصی می‌بخشد. به طوری که اجرای مراسم و اعیاد ایرانی و برگزاری جشن‌ها و آئین‌های مختلف به بالا بردن روحیه و امید به زندگی، شادی، آفرینی و هدفمند کردن حیات، انجام حرکت‌های اجتماعی و ایجاد همستگی جمعی کمک‌های شایانی می‌کنند و رضایت و دوستی با دیگران، زندگی کردن در کنار هم با صفا و صمیمیت، لذت بردن از گذران عمر و شکرگزاری از نعمات خداوند را موجب می‌گردند. بنابراین شناخت این فلسفه‌ها و اهداف و ایجاد نگرش و دید جدید به این جشن‌ها در این مجموعه نوشتار مورد توجه نگارنده بوده و امید است این کتاب بتواند با ایجاد شور و علاقه در اقوام مختلف ایرانی موجبات تعالی اندیشه و افکار آنها را در نگرش زیباتر به زندگی و جلوه‌های عملی آن فراهم سازد.

حسن گل محمدی

تهران - ۱۳۹۰

www.ketab.ir

نوروز باستانی عید همبستگی ملی

اغلب مورخین و پژوهشگران تاریخ، فرهنگ و آئین‌های ایرانی در این موضوع اتفاق نظر دارند که یکی از عوامل بسیار مهم همبستگی ملی و حفظ فرهنگ، زبان و قومیت یکپارچه ایرانی، عید نوروز باستانی است. نوروز، کهن‌ترین و گسترده‌ترین آئین مشترک همه سرزمین‌های حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی است و به همین لحاظ یکی از گرامی‌ترین و بارزترین جلوه میراث مشترک فرهنگی اقوام ایرانی به شمار می‌آید. استمرار دائمی این عید بزرگ در طول هزاران سال در گستره این سرزمین‌ها موجب نقطه اشتراک تمامی گروه‌های قومی و اعتقادی بوده و اکنون نیز این باور همگانی باعث تحکیم وحدت ملی در سرتاسر سرزمین‌هایی است که فرهنگ ایرانی عامل همبستگی و وحدت آنها می‌باشد.

در فرهنگ و باورهای مرقوم و ملتی روزهای خاصی وجود دارد که چگونگی ایجاد آنها ریشه‌های تاریخی و ملی داشته و جلوه‌های زیبایی از باورها، اعتقادات، آئین‌ها و هویت‌های باقی مانده از گذشته درخشان آن ملت‌ها است.

عید نوروز باستانی و جشن و آئین‌هایی که قبل و بعد از آن انجام می‌گیرد از یک فرهنگ و باور تاریخی اصیل و طولانی درست همزمان با زنده شدن دوباره طبیعت و آغاز مجدد شور و شوق زندگی در روی زمین مایه می‌گیرد. این مراسم بزرگ نشأت گرفته از یک تمدن، فرهنگ و آئینی است که گذشته درخشان یک سرزمین مقدس با مردم پاک‌نهاد را به حال و آینده پیوند زده است و در طول قرن‌ها و سال‌های متمادی حوادث و وقایع گوناگون تاریخی و منطقه‌ای از جمله اسکندر مقدونی و تازیان گرفته تا هجوم مغول و تاتار وحشی و هرگونه تجاوز جغرافیایی یا فرهنگی تحت هر عنوان اهداف دیگر، نه تنها نتوانسته است بر دیرپایی و ارزشمندی این فرهنگ و تمدن خدشه‌ای وارد کند بلکه عامل و انگیزه اصلی انسجام و یکپارچگی و ماندگاری فرهنگ، زبان و قومیت ایرانی گردیده است.

نگرش تحقیقی بر چگونگی پیدایش عید نوروز

به گواهی تحقیقات، پژوهش و نگارش مورخین و نویسندگان موثق که در تاریخ و فرهنگ ایران زمین به بررسی‌های علمی و تاریخی همت گماشته‌اند، عید نوروز باستانی کهن‌ترین سنت قوم ایرانی و گرامی‌ترین و پایدارترین مراسم و آئینی است که از سالیان دراز در نزد مردم این سرزمین باقی مانده است. بعضی از دیدگاه‌های مختلف در رابطه با چگونگی پیدایش این جشن باستانی را با هم مرور می‌کنیم:

۱- استاد حکیم ابوالقاسم فردوسی در رابطه با پیدایش نوروز در کتاب بزرگ خود شاهنامه که آئینه تمام‌نمای فرهنگ و زبان فارسی و قوم ایرانی تلقی می‌گردد، چنین آورده است: